

Mateřská škola a základní škola Brno, Kociánka,
příspěvková organizace

Program proti šikanování

Pedagogický sbor

Školní metodik prevence: Mgr. Aleš Krejčík

Výchovný poradce: Mgr. Bronislava Vaško

Odpovědná osoba: PaedDr. Jana Kadlecová, ředitelka školy

Program proti šikanování je otevřený a v průběhu školního roku bude ověřován, případně upravován a doplňován.

Program proti šikanování

„Bezpečná škola„

Definice šikany:

„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené, obvykle opakované užití násilí vůči jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.“

Cíl:

Budovat

otevřené,

kamarádké,

bezpečné

vztahy mezi všemi členy školy.

Program zahrnuje

Prevenici v podobě:

- lepší komunikace se žáky i s jejich zákonnými zástupci,
- zvýšení vnímavosti vůči změnám v třídních kolektivech a vůči signálům šikany (nepřímé x přímé varovné signály),
- osvojení si a zvládnání metod, technik a přístupů zaměřených k předcházení šikany,
- včasné rozpoznání šikany a jejího řešení,
- minimalizaci šikany.

Program zahrnuje

- konkrétní kroky, které je třeba udělat, když dojde k odhalení šikany (krizové scénáře),
- změny způsobů výuky (zahrnutí témat šikany, osobnostní a sociální výchovy, komunikace apod.),

Program proti šikanování

- Zaměřuje se na **specifickou primární a sekundární prevenci**
- Předpoklad pro fungování programu – **celoškolní přístup**
(jednotnost a důslednost)
- **Klíčová opatření** (soubor 13 hlavních komponentů)

Specifická primární prevence

Pedagogové odborně pracují na předcházení konkrétního problému – školní šikanování

(☺respektují přitom věk dětí, konstelaci třídy apod.)

Těžiště specifické primární prevence:

- ✓ pravidelné třídnické hodiny (TU),
- ✓ výukové předměty, které mají vztah k prevenci sociálně patologických jevů (např. jednotlivé výchovy, OSV...).

Sekundární prevence (zárodečná a počáteční stádia)

Třídní učitelé, výchovný poradce, školní metodik prevence, vedení školy (užší realizační tým) :

- diagnostikují a řeší zárodečné a počáteční podoby šikanování, které se vyskytují více či méně na všech typech škol a školských zařízeních.

Sekundární prevence (pokročilá stádia)

Spolupráce škol a školských zařízení:

- s odborníky ze školních servisních zařízení (PPP, SVP atd.)
- a odborníky ze státních a nestátních institucí (Policie ČR, OSPOD, apod.)

*Předpoklad pro fungování programu
celoškolní přístup
TŘI PILÍŘE*

1. Organizace a řízení školy (vedení školy)
2. Složení užšího realizačního týmu (VP,MP,TU,ŘŠ)
3. Preventivně – výchovné a vzdělávací činnosti (13 komponentů)

Klíčová opatření

(soubor 13 /třinácti/ hlavních komponentů)

- Společné vzdělávání a supervize
- Užší realizační tým
- Zmapování situace a motivování pedagogů pro změnu
- Společný postup při řešení šikanování
- Prevence v třídnických hodinách
- Prevence ve výuce
- Prevence ve školním životě mimo vyučování
- Ochranný režim
- Spolupráce s rodiči
- Školní poradenské služby
- Primární a sekundární prevence
- Spolupráce se specializovanými zařízeními
- Evaluace

1. Společné vzdělávání a supervize

Realizovaná vzdělávání v oblasti prevence šikanování:

- Barvy života (Dap servis)
- Strategie vyšetřování šikany I. (MP)
- Strategie vyšetřování šikany II. (MP)
- Školní klima, klima třídy (MP)
- Práce s třídním klimatem, bezpečné klima (MP)
- Pracovní schůzky MP
- V rámci studia pro výchovné poradce (VP)
- Agrese a agresivita u dětí a mládeže (Mgr. Klára Svobodová Čáslavková)
- Respektovat a být respektován (kurz manželů Kopřivových pro zájemce z řad pedagogických pracovníků)
- Základní výcvikový kurz (pedagog.prac. školy): „Klima třídy“ s akreditací MŠMT ČR 4484/2007 – 25 – 99 (Mgr. Ježková)
 - pracovníci znají důležitost prevence,
 - uplatňují zvolené postupy a metody při zjištění a řešení problému,
 - vědí, jak vypadají příznaky nezdravých vztahů a vhodně na ně reagují,
 - vědí, jaké prostředky jsou při řešení problému efektivní a neefektivní,
 - znají 5 fází průběhu šikany, uvědomují si důležitost vzájemné komunikace.

2. Užší realizační tým

Užší realizační tým (URT) v rámci školy:

- vedení školy (možnosti změn, koordinace),
- výchovná poradkyně,
- metodik prevence,
- třídní učitel.

3. Zmapování situace a motivování pedagogů ke změně

„Vnímáme šikanu jako jev, který doprovází společnou výchovně vzdělávací činnost.

Nechceme před ní zavírat oči a tvrdit, že u nás ve škole není. Naopak chtěli bychom být připraveni vytvářet takové prostředí, ve kterém se šikaně nedaří a ovládat takové metody, přístupy a techniky, abychom všechny podoby rozvíjející se šikany dokázali včas objevit a minimalizovat.“

😊!Mapování situace v celé škole! – třídnické hodiny, dohledy, společné aktivity třídy a školy jako celku.

Cíl programu proti šikanování:

- poskytovat žákům dostatečné množství informací týkajících se šikanování (informační letáčky na nástěnce, hodiny OV),
- možnost využití schránky důvěry.

4. Společný postup při řešení šikanování

Jedním z elementárním opatření k ochraně dětí před násilím je domluva pedagogů, jak postupovat při řešení výchovně náročných – krizových situacích/šikanování.

☺ JEDNOTNOST,
☺ DŮSLEDNOST,
☺ ZNALOST PROBLEMATIKY.

- Krizové scénáře – postupy pro počáteční a pokročilá stádia.
- !!Naučit se rozlišovat jednotlivá stádia!!

5. Prevence ve třídnických hodinách

Třídní učitelé se při třídnických hodinách podle potřeby zaměřují na činnost rozvíjející pozitivní vztahy a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období s rozbohem. Žáci jsou seznamováni s tématy vztahujícími se k dané problematice s přihlédnutím k věkovým a mentálním schopnostem, např.:

- ✓ Co je a není šikana?
- ✓ Rozdíl mezi žalováním a „voláním o pomoc“.
- ✓ Jakým způsobem se zastat oběti.
- ✓ Jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého.

😊 Systematická odborná práce se třídou: 😊

- ✓ budování pozitivních vzájemných vztahů ve třídě (především v rámci třídnických hodin, třídních nebo školních akcí),
- ✓ rozlišení toho co je a co není šikana a jak se zachovat, jsou-li svědkem nějaké události,

6. *Prevence ve výuce*

Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustředí na rozvoj pozitivních vztahů. Umožňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu. Možnosti realizace:

- ✓ forma komunitního kruhu,
- ✓ vzájemná komunikace (učitel - žák, žák – učitel),
- ✓ nastavení pravidel třídy (pravidla žáků) ...,
- ✓ pozitivní vzájemné vztahy.

Učitelé se vyhýbají technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnit negativní energii (např.: ironizování, zesměšňování, vytváření stresového prostředí apod.)

7. Prevence ve školním životě mimo vyučování

Speciální program se nemůže odehrávat pouze ve třídách, ale měl by se stát přirozenou součástí života dětí v celé škole a ve všech činnostech, které škola pořádá a zodpovídá za ně.

Žáci mají možnost účastnit se aktivit Deskovky a zaHRÁTka. V nich se zaměřujeme na podporu zdravých způsobů chování mezi žáky napříč třídami, rozvoj osobnostních a sociálních dovedností, vedeme žáky k samostatnosti při řešení problémů a k přijetí zodpovědnosti za tato řešení.

Děni, které přesahuje rámec oficiální činnosti třídy např.: přestávky - dohledy musí se zvýšenou intenzitou sledovat riziková místa.

....WC, chodba, chodby „za rohem“, zavřené dveře během přestávky, aktivity pořádané školou...

Průběžné sledování rizikových míst a přijetí opatření v případě potřeby, např:

- posílení dozorů (dohledů),
- cílené pozorování,
- informovanost ...

8. Ochranný režim

☺ Celoškolní působnost.

Dvě základní věci:

- řád školy (přísný zákaz násilí žáků vůči spolužákům),
- dozory (dohledy) učitelů.

Ochranný režim

Zanedbání dozoru a dohledu

Zanedbání dozoru a dohledu

Přestupku se podle zákona dopustí ten, kdo podle
Zákona trestního zákoníku č. 40/2009Sb.

§ 147

(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

§ 148

(1) Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Ochranný režim

Zanedbání dozoru a dohledu

Ohrožení výchovy mládeže

Přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že nepřihlásí dítě k povinné školní docházce nebo zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka. (zákon č.200/1990 Sb. o přestupcích, §31)

podle zákona č. 40/2009 Sb. Zákona trestního zákoníku §201(1) se ohrožování výchovy dítěte dopustí ten, kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že:

- a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,,
- b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
- c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo
- d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Ochranný režim

Povinnosti škol

Povinnosti škol podle zákona č. 561/2004 Sb.

Bezpečnost a ochrana zdraví (§29)

- Škola je povinna vytvářet podmínky pro předcházení sociálně patologickým jevům.
- Škola je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí.
- Škola je povinna poskytovat dětem nezbytné informace nutné k jejich zajištění bezpečnosti a ochrany.
- Škola je povinna vést evidenci úrazů a zasílat jejich záznam na příslušné instituce.

Ochranný režim

Povinnosti škol podle Zákona o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.

§10(4) Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení...popřípadě další zařízení určená pro děti jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v §6 odst.1, a to bez zbytečného odkladu, jakmile se o takové skutečnosti dozví.

§6(1) Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na tyto děti:

(c) **které vedou zahálčivý nebo nemravný život** spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití.

Ochranný režim

Povinnosti škol podle Vyhlášky 72/2005, §7

- (1) Ředitel školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním poradenským pracovištěm, ve kterém působí zpravidla výchovný poradce a metodik prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy.

- (2) Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby zaměřené na:
 - prevenci školní neúspěšnosti,
 - primární prevenci společensko - patologických jevů.

Ochranný režim

Odpovědnost pedagogických pracovníků a ředitele školy

Pedagogičtí pracovníci stejně jako ředitel školy nesou odpovědnost za chování žáků probíhající během výuky, ale i o přestávkách. Jinak řečeno mají odpovědnost po celou dobu, kdy je žák svěřen jejich dočasnému dohledu (od vstupu do školy až po její opuštění, ale např. i při různých výletech, exkurzích apod.)

Ochranný režim

Dohled / dozor /

Školy jsou povinny vykonávat nad žáky dohled / dozor / – a to s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám školy, věku žáků atd.

- Dohled je konán ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami. Rozvrh dohledů stanoví ředitel školy.
- Dohled ve škole začíná 20 minut před začátkem dopoledního vyučování a končí odvedením žáků na oběd (podle rozvrhu hodin). V době oběda a polední přestávky přebírají dohled nad žáky se smlouvou pracovníci Centra Kociánka, kteří je přivádí na začátek odpoledního vyučování do tříd. Po skončení vyučování (podle rozvrhu hodin) končí dohled nad žáky jejich předáním pracovníkům Centra Kociánka, případně odchodem žáků ze školy (viz Školní řád). U žáků bez smlouvy dohled v době polední přestávky zajišťuje škola určenými pracovníky školy.
- Při akcích mimo školu začíná dohled 15 minut před srazem na určeném místě a končí na určeném místě.
- Dohled konají pedagogičtí pracovníci nebo jiné zletilé osoby, pokud to s nimi bylo dohodnuto (poučení, písemný záznam).
- Pedagogičtí pracovníci konají dohled podle pokynů i mimo školu (školy v přírodě, exkurze, soutěže apod.)
- V případě výletu, ŠVP apod. (tedy mimo školu) jsou žáci seznámeni s režimem a nočním klídem. Vedoucí akce rozhodne o způsobu provádění dohledu v noci.
- Zvláštní pravidla se vztahují na náročnější akce (plavání, lyžování, zájezdy apod.)

9. Spolupráce se zákonnými zástupci

Způsob seznámení s aktivitami školy a vůbec s problémem šikany, např:

- ✓ třídní schůzky,
- ✓ pohovorové hodiny,
- ✓ nástěnka,
- ✓ předávání informací,
- ✓ dny otevřených dveří,
- ✓ školská rada,
- ✓ akce školy,
- ✓ informace na [www stránkách školy](#).

10. Školní poradenské služby

- metodik prevence: Mgr. Aleš Krejčík
- výchovná poradkyně: Mgr. Bronislava
Vaško

11. Primární a sekundární prevence

Primární prevence:

- ✓ Spolupráce s třídními učiteli a vyučujícími.
- ✓ Dotazník „Mapování vztahů“ (Mgr. Ježková).
- ✓ Pomoc „okrajovým a izolovaným“ žákům.
- ✓ Aktivity pro žáky Deskovky a zaHRÁTka

Sekundární prevence:

- ✓ Diagnostika problémových tříd. V případě potvrzení sociální patologie – šikanování realizace první pomoci, krizové intervence.
- ✓ Individuální rozhovor s protagonisty šikanování.
- ✓ Rozhovor s rodinou, zákonnými zástupci oběti a agresorů.
- ✓ Spolupráce s institucemi, které se přímo podílejí na prevenci šikanování.

😊 Knihy a časopisy

Časopisy:

Prevence

Učitelské noviny

Moderní vyučování

Děti a my

Třídní učitel a vedení třídy

Knihy:

Kolář, M.: Bolest šikanování

Kolář, M.: Nová cesta k léčbě šikany

Charles, A.S.: Třída plná pohody

Hoppe, S. a H.: Sociálně psychologické hry pro dospívající

Klaus, W.V.: Skupinové hry pro život

Šimanovský, M.: Hry pomáhají s problémy

Vágnerová, K.: Minimalizace šikany (kniha pro rodiče)

Dubin, Nick: Šikana dětí s poruchami autistického spektra

12. Spolupráce se specializovanými zařízeními

- Pedagogicko – psychologická poradna, Brno
Hybešova 15, 602 00 Brno, tel.: 543 426 080, 731 658 683
hybesova@pppbrno.cz , www.pppbrno.cz
- Středisko výchovné péče
Kamenomlýnská 2, 603 00 Brno, tel.: 549 240 166, 775 989 826
e-mail: info@svp-ddu-brno.cz, www.svp-ddu-brno.cz
Help me, Bořetická 2, 629 00 Brno, tel.: 544 216 178, 544 234 629
helpme@volny.cz, www.svphelpme.cz
Veslařská 252, 637 00 Brno, tel.: 543 216 685, ambulance 722 952 499
svpbrno@svpbrno.cz, www.svpbrno.cz
- Kurátoři /OSPOD (orgán sociálně - právní ochrany dětí a mládeže), sociální odbor, MěÚ
(podle trvalého bydliště žáka)
- Diagnostické ústavy
Hlinky 140, 603 69 Brno, tel.: 543420751 do 15.30 hod a 543420753 – po 15.30 a o víkendu a svátcích, www.ddubrno.cz, e-mail: ddu@ddubrno.cz
- Probační a mediační služba ČR
Moravské náměstí 2, 602 00 Brno, tel.: 546 592 161, www.pmscr.cz
- Policie ČR
Malátova 3, 612 00 Brno tel.: 974 624 704, www.policie.cz
- Zdravotnické zařízení Centra Kociánka
515 504 306

- Společnost Podané ruce o.p.s.
Centrum prevence Brno
Hapalova 22, 621 00 Brno – Řečkovice, tel.: 549 211 278
prevence@podaneruce.cz
- PPP Brno, Sládkova 45, 613 00
Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti
Tel.: 548 526 802, 723 252 765
sladkova@pppbrno.cz , www.poradenskecentrum.cz
- Městská policie Brno
Preventivně informační oddělení
Bauerova 7, Brno
tel. 548 210 035, mob. 606 646 178, www.mpb.cz
- jiné státní a nestátní organizace apod.
- Etické dílny – preventivní programy pro žáky

Vztahy se školami v okolí

Šikana přímo ve škole-zodpovědnost školy.

„ **Mimoškolní šikana**“ - násilí, které se děje mimo areál školy, nicméně má nějaký vztah ke škole.

Může jít o případy, kdy agresoři a oběti jsou z jiných škol nebo parta násilníků z jedné školy systematicky terorizuje děti na sídlišti (neobvyklé formy šikany).

Spolupráce ředitelů škol s Policií ČR a kurátory.

13. Evaluace

Intervenční program bez funkční zpětné vazby se nemůže vyvíjet.

„Program proti šikanování je otevřený a v průběhu školního roku bude i nadále ověřován, upravován a doplňován.“

Způsoby ověřování funkčnosti:

✓ Autoevaluace – lidé uvnitř (zaměstnanci školy).